

PERE VERGÉS, EDUCADOR I HUMANISTA

Isidor Cònsul

La tradició de renovació pedagògica es perfila com un dels components més singulars de la història contemporània a Catalunya. A cavall dels dos segles, l'empenta d'aquesta societat animà institucions privades com l'**Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana**, nascuda en el 1899, i acomboià l'esclat dels pioners de la nova pedagogia entre nosaltres: Francesc Flos i Calcat, Francesc Ferrer i Guàrdia, Joan Bardina i Pau Vila. Una mica més tard, en plena onada noucentista arribaren els Alexandre Galí, Eladi Homs, Artur Martorell i Pere Vergés. I vora seu, la feina de promoció de Jaume Bofill i Mates -i sobretot de Manuel Ainaud- a la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. Uns i altres ompliren d'entusiasme educador el primer terç del segle i hi consolidaren realitats tan emblemàtiques com l'Escola del Bosc i l'Escola del Mar, els projectes innovadors de colònies escolars, la introducció de les escoles Montessori, la Fundació del Consell d'Investigació Pedagògica de la Diputació de Barcelona, L'Escola del Patronat Domènec i la creació del Laboratori i Seminari de Pedagogia, la direcció del qual s'oferí a Maria Montessori que fixà residència uns anys a Barcelona.

En el marc d'aquesta florada d'engrescament educatiu trobà el seu lloc Pere Vergés, un dels noms de més empenta de la pedagogia catalana, nascut avui fa cent anys, el 30 de maig de 1896. De la seva trajectòria excel·leix la feina a l'**Escola del Mar** que dirigí des del dia mateix de la seva fundació, el 26 de gener de 1922. S'hi lliurà amb energia i sentit creatiu, i va sortir-se'n amb tota mena d'equilibris davant les successives atzagaiades que el projecte rebia. Primer, el buit de l'administració de la **Dictadura de Primo de Ribera**, i anys més tard l'ensurt revolucionari de 1936 que posà un temps l'escola sota el control d'un comitè de cambreres i mariners de la FAI. I el gener de 1938 el cop més dolorós: l'**Escola del Mar**

desaparegué sota les bombes de l'aviació franquista. Acabada la guerra, Pere Vergés lluità per recomposar-la, primer amb una seu a Montjuïc, al costat de la Font del Gat, i més tard al Guinardó.

A banda d'aquesta realitat mítica, l'acció pedagògica de Pere Vergés es concretà en dues altres fundacions, a Esplugues de Llobregat i a Badalona respectivament, hereves dels mateixos ideals assajats a l'**Escola del Mar**. La modernitat i l'encert del seu pensament educatiu es poden seguir en el llibre de converses recollides per Robert Saladrigues, L'Escola del Mar i la renovació pedagògica a Catalunya. Converses amb Pere Vergés (1973).

De tota manera, Pere Vergés no fou només un mestre en el sentit restrictiu del terme. Es captinué com un home de cultura i d'horitzons amplis que va tenir, a més, la sort de tractar alguns dels homenots de lletres més importants del seu temps. La seva sensibilitat musical el portà a l'amistat amb Joan Crexells (una de les esperances intel·lectuals més sòlides de Catalunya, precisa), per suggeriment del qual començà a estimar la música de Brahms i els llibres de filosofia. Fou alumne del seminari que impartí Eugeni d'Ors als Estudis Normals de la Mancomunitat, on conegué Josep Pla, Joan Estelrich i Josep M. Capdevila. L'ambient intel·lectual que s'hi respirava, al costat de la influència de Joan Crexells liquidaren del seu caràcter (sic) els darrers vestigis de provincianisme i m'obriren la perspectiva d'una maduresa autèntica, plenament assumida, sobretot creadora. També fou amic de Joan Salvat-Papasseit, del qual servà sempre un record colpidor perquè l'assistí al final de la vida, quan el poeta jeia consumit per la misèria i la malaltia: morí sol, voltat d'una indiferència pregona, revoltant (...) des del clot del llit que ocupava en la cambra fosca, de parets emblanquinades, tristíssima, del carrer de l'Argenteria, sentia com se li escolava la vida convertida en un ble d'espiritualitat. Dessota del

coixí guardava el tresor de la seva darrera creació, el manuscrit del llibre de poemes **Omega**, que un cop mort els amics férem imprimir en edició de luxe limitada a dotze únics exemplars meravellosament il·luminats per la ploma inspirada de Josep Obiols.

Fou, d'altra banda, un seguidor amatent a les evolucions del teatre i un lector exigent, devot de la poesia del primer Sagarra, de **Guerau de Liost** i del príncep Carner. Quant a la narrativa, era crític amb la novel·lística catalana contemporània i preferia La Regenta, de Leopoldo Alas, "Clarín", les Sonatas, de Valle-Inclán i les Memorias de Pio Baroja, sobretot, per la bilis fulminant que empastifa cada pàgina del llibre. Aquesta relació intensa amb el món literari cristal·litzà amb la publicació de dos volums amables i discrets de versos -Poesies (1925) i La nova amiga (1930)- que barregen elements d'estètica noucentistes, tradició popular i detalls pouats del millor Salvat-Papasseit.

Crec que només es pot entendre l'obra educadora de Pere Vergés des d'aquesta perspectiva fonamental d'humanista i d'home de cultura. Hi ha un sentit artístic en el seu tranc d'educador i una manera creativa d'entendre l'escola com un cos alhora viu i en evolució. Rere el mestre hi niava l'home culte, i de darrere el pedagog treia el nas la consciència de l'artista. Fet i fet, qui sap si la novetat del seu pensament pedagògic no és altra cosa que una suma d'humanisme, una raonada devoció per l'art i un respecte essencial al món de la cultura.

Isidor Cònsul